

contrastive analysis and translation of the original we have demonstrated the ways of rendering similes into the target language that determine the level of adequacy of V. Horoshovskyi's translations. Apart from word-for-word translation amplification, omission and equivalents of Ukrainian similes predominate in his translations. Linguo-stylistic and translation analysis showed that the translation of similes is connected with rendering their semantics, image and functions which they perform in fiction. Lexical and grammatical means of expressing similes also show convergent and divergent features due to the fact that German and Ukrainian belong to different language types. When translating comparative constructions one should take into consideration their logical subject-matter, expressive and emotional, stylistic and functional characteristics, as well as preserving traditionalism and the use of the expression.

Key words: simile, literary translation, translation procedures, interpretation, culture, imagery.

Стаття надійшла до редколегії
23.03.2013 р.

УДК 81'255.4:82-3=111(73)

Оксана Лужна

Заголовок художнього твору як проблема перекладу

Назва художнього твору як важливий елемент архітекtonіки тексту виступає його своєрідним символом і відповідно потребує особливої уваги перекладача. У статті здійснено спробу аналізу особливостей відтворення назв прозових творів. Окреслено головні риси заголовків художніх творів та визначено вимоги до їх перекладу. Проаналізувавши українські переклади назв художніх творів американської літератури, можна зробити висновок, що підходи до перекладу заголовків такі самі, як і до тексту, а найпродуктивнішим підходом є застосування перекладацьких трансформацій

Ключові слова: назва художнього твору, переклад, повний еквівалент, варіативний відповідник, перекладацька трансформація

*Назва... при всій своїй стислості є насамперед синтез,
душа твору, і потрібне чимале вміння, щоб
кристалізувати в двох-трьох словах цю душу
І. Кочерга [6, с. 150]*

Постановка наукової проблеми та її значення. Важливу роль у рецепції літературного твору відіграє заголовок, який, будучи невід'ємним елементом архітекtonіки тексту, є певною загадкою, розгадати яку читач може, лише прочитавши твір. Заголовок не лише розкриває ідейно-тематичний зміст твору, а й репрезентує його і тому потребує особливої уваги перекладача.

Досліджували заголовки художніх творів такі вчені, як І. Левий [6], В. Кухаренко [5]. Крім того, чимало праць існує у сфері публіцистики, однак досить мало уваги присвячено питанням перекладу заголовків художніх творів. Окремі аспекти студіювали О. Самсонова (алюзивні заголовки) [10], Б. Стасюк (заголовки фантастичної літератури з погляду неповноеквівалентності), О. Хан (заголовки в детективному жанрі).

Мета наукової розвідки – виявити особливості перекладу назв художніх творів, що зумовлює розв'язання низки завдань: з'ясувати головні риси заголовків художніх творів, проаналізувати українські переклади назв художніх творів американської літератури та визначити головні підходи до перекладу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Одна з головних особливостей заголовків – здатність водночас конкретизувати та узагальнювати значення [5]. З одного боку, назва твору відносить читача до певного конкретного елемента тексту (події, місця чи головного героя); з іншого – заголовок акумулює в собі асоціативний потенціал усіх інших елементів, які безпосередньо чи опосередковано пов'язані з цим своєрідним кодом тексту. Наприклад, назва роману Ф. Гарта «*Gabriel Conroy*» вказує на головного героя, повість Е. Колдуелла «*Saturday Afternoon*» – на час подій, які відбуваються у творі, а оповідання Р. Метесона «*Duel*» – на саму подію.

Оскільки назва твору – це своєрідний мікротекст, то й проблеми, з якими зіштовхується перекладач, схожі на ті, що виникають при відтворенні будь-якого тексту. Серед них, зокрема, проблеми граматичного, лексичного, стилістичного та прагматичного характеру (дивергентні граматичні форми, реалії, фразеологізми тощо). Крім того, як зазначає І. Левий, кожна література має усталені традиції – специфічні (національні та формальні) принципи, які виникли та залежать від особливостей конкретної мови [6, с. 172], що також уносить свої корективи під час перекладу.

Серед підходів до перекладу назв творів часто вирізняють віднайдення повних еквівалентів, варіативних відповідників та застосування перекладацьких трансформацій. Здебільшого **повні еквіваленти** трапляються на лексичному рівні (це, зокрема, терміни, назви організацій, числівники та займенники). Наприклад, назву оповідання А. Азімова «*Robbie*» українською мовою відтворено методом транскрипції «*Роббі*», твір Е. Колдуелла «*Rachel*» транслітеровано як «*Рейчел*», методом транскодування відтворено роман Т. Драйзера «*Jennie Gerhardt*» – «*Дженні Герхардт*». До повних еквівалентів належать також переклади заголовків: оповідання Дж. Апдайка «*The Dogwood Tree*», яке містить назву виду дерев, має прямий український відповідник «*Кизилове дерево*»; повісті Р. Бредбері «*Dandelion Wine*», яка містить назву рослини – «*Кульбабове вино*». Отож, зазначаємо, що серед заголовків, перекладених способом повних еквівалентів, зазвичай знаходимо ті, котрі містять або ономастичний компонент, або моносемантичні лексеми.

Варіативні відповідники встановлюються між словами в тому разі, коли в мові перекладу існує декілька слів для відтворення одного й того самого значення слова вихідної мови. Ідеться не про полісемію слів, а про відсутність диференціації значення, тобто коли лексична одиниця вихідної мови позначає ширше поняття, ніж лексична одиниця цільової мови; у комбінації англійської та української мов це здебільшого абстрактні поняття [9, с. 18–19]. Типовим прикладом варіативного відповідника вважаємо переклад заголовка оповідання Дж. Оутс «*You*» – «*Ти*». І хоча, як уже зазначено, займенники належать до повних еквівалентів, проте в бінарній опозиції української та англійської мов виняток – займенник «you», котрий в англійській мові використовують для звертання в чотирьох різних випадках: до знайомої людини, з якою перебувають у фамільярних стосунках; до старшої знайомої/малознайомої людини або у формальних ситуаціях; до незнайомої людини; до групи людей. У перекладі українською мовою можливі три еквіваленти: «ти», «ви», «Ви». Отож, переклад цього заголовка потребує ширшого контексту.

Перекладацькі трансформації є основою більшості прийомів перекладу [8, с. 139]. Вони допомагають забезпечити природність та красу мови. Л. Бархударов вважає перекладацькі трансформації численними та варіативними мовними перетвореннями задля досягнення адекватного перекладу, всупереч формальним та семантичним відмінностям двох мов для того, щоб текст перекладу з максимально можливою повнотою передавав усю інформацію, закладену у вихідний текст за суворого дотримання норм мови перекладу [1, с. 190].

Лексична трансформація, коли слово або словосполучення вихідної мови із широким значенням замінюється на слово або словосполучення цільової мови з вузьким значенням, називається **конкретизацією значення** [1, с. 210], що здебільшого супроводжується диференціацією значення [9, с. 48]. З лінгвістичного погляду, назва роману Р. Воррена «*All the King's Men*» у перекладі «*Все королівське військо*» є трансформацією цього типу, оскільки одне із значень лексеми «man» – «male human being considered to be in some way under the control, supervision, or leadership of another; male servant» [13, p. 618]. Зокрема, англо-український словник фіксує еквівалент «солдати, рядові, матроси» [2, с. 579], а перекладач, узагальнивши це значення, вжив лексему «військо». Проте проблема лежить значно глибше, оскільки роман не про військо, та й навіть не про короля, а про життя політика. Тобто постать короля метафорично репрезентує головного героя політика, а «men» – «військо та рать» – символізує простий народ, хоча англійське слово якраз і містить у собі сему «народ» (третє значення лексеми «man» – «human beings collectively; the human race; mankind» [13, p. 618]), отож, семантичний потенціал заголовка оригіналу видається сильнішим, ніж у його українського відповідника. Крім того, заголовок «*All the King's Men*» – це алюзія на дитячий віршик-пісеньку «*Humpty Dumpty*». А ще цей віршик трапляється у творі Льюїса Керрола «*Through the Looking-Glass*» («*Аліса в Задзеркаллі*»). Як зазначає О. Самсонова, переклад заголовків з алюзіями на дитячі віршики ускладнюється тим, що останні знайомі кожному читачеві ще з раннього дитинства. Відповідно алюзії на дитячу літературу ще глибше інтегровані в англійську культуру, ніж алюзії на світову літературу. Українських перекладів дитячих віршиків або немає, або вони невідомі широкій аудиторії [10, с. 555]. Хоча цей віршик і не вивчають українські діти, проте в українській літературі існує декілька перекладів «*Аліси в Задзеркаллі*», де можна відшукати його переклад:

<p>Humpty Dumpty sat on a wall: Humpty Dumpty had a great fall. All the King's horses and all the King's men Couldn't put Humpty together again [14].</p>	<p>Шалам-Балам на мурі сидів. Шалам-Балам на землю злетів. Уся королівська кіннота і все лицарство зі свити Не можуть Шалама, не можуть Балама Знов на той мур підсадити [3]! <i>Пер. В. Корніска</i></p>	<p>Хитун-Бовтун на стіні стояв, Хитун-Бовтун додолу впав. Хоч прибігла вся королівська рать, Хитуна-Бовтуна не змогли вже підняти [4]. <i>Пер. М. Лукаша</i></p>
---	--	---

Отже, рядки з віршика, котрі взято за назву роману, перекладено по-різному і з українською назвою роману Р. Воррена не збігаються. Однак, зважаючи на факт, що переклади існують, зростає вірогідність, що цю алузію впізнають. Завдяки конкретизації значень з української назви читач дізнається більше інформації про зміст художнього твору, ніж англійський. А це іноді може наштовхнути на хибну гіпотезу про твір, або й узагалі читач може знехтувати прочитанням твору, як у випадку з перекладом оповіданнями Джека Лондона («*The Meat*» та «*The Taste of the Meat*» перекладено як «*Ведмедина*» та «*Смак ведмедики*»), оскільки в українській культурі не прийнято їсти м'ясо ведмедів, або, можливо, і захопити – залежить від вподобань та психологічного типу читача. Окрім того, І. Левий застерігає від надмірного пояснення прихованих значень та описовості, оскільки це порушує головні конструктивні закономірності заголовка [6, с. 175], що, своєю чергою, може змістити смисловий акцент у назві твору та й навіть перевернути задум автора.

Наступним видом лексичних трансформацій, який застосовують під час відтворення назв художніх творів, є *генералізація значення*. Цей спосіб перекладу полягає в тому, щоб вихідне слово з вузьким значенням перекласти словом із ширшим значенням, часто гіперонімом [9, с. 50]. Прикладом генералізації значення вважаємо переклад назви оповідання Марка Твена «*Cannibalism in the Cars*» / «*Людоджерство в поїзді*». Цей спосіб перекладу зумовлює лексема «cars», котра означає вагони поїзда [13, р. 147], а при перекладі українською вжито гіперонім «поїзд», проте в цьому випадку суттєвих прагматичних змін не простежуємо.

Метод *смыслового розвитку* полягає в тому, що словниковий відповідник заміняють логічно пов'язаним із ним контекстуальним відповідником. У теорії перекладацьких трансформацій Я. Рецкер зазначає також, що існують ще синонімічні терміни на позначення цього явища: логічний розвиток та метонімічний переклад [9, с. 51]. Переклад заголовка роману Дж. Болла «*The Killing in the Market*» як «*Розправа з біржовиками*» вважаємо прикладом смыслового розвитку значення, оскільки слово «market» перекладено словом «біржовики». Власне український заголовок дає конкретнішу інформацію, ніж оригінальний, оскільки друге значення вихідної лексеми – фондовий ринок [13, р. 624], а біржовик – це людина, котра займається біржовими операціями [11, т. 1, с. 188]. При міжмовному перетворенні спрацювало переосмислення поняття на основі формально-логічних відносин перехрещення, де предмет перетворився на виконавця.

Певним різновидом смыслового розвитку Я. Рецкер вважає метод *цілісного перетворення*. Змінюватися може окреме слово й синтагма, та й навіть ціле речення. Крім цього, зміни відбуваються не на рівні складників, а цілісно, так, що навіть не простежується зв'язок між внутрішньою формою одиниць вихідної та цільової мов. Зокрема, науковець зазначає, що переклад методом цілісного перетворення найкраще підходить до фразеологічних одиниць [9, с. 60–61]. Його лише зрідка застосовують під час перекладу заголовків художніх творів. Одним із прикладів є переклад оповідання В. Сарояна «1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8». Перелік від одного до восьми замінено першими словами української народної дитячої лічилки «*Раз, два – дерева; три, чотири – вийшли звірі...*», що, з одного боку, наближає українського реципієнта до твору, проте з іншого – повністю втрачено елемент чужоземного відтінку.

Під час аналізу перекладів заголовків художніх творів простежуємо також випадки *компенсації*. Під цим поняттям розуміємо заміну непереданого елемента вихідного тексту схожим елементом мови-реципієнта, що частково компенсує семантичну або стилістичну втрату [9, с. 64]. У назвах творів, котрі переважно налічують не більше п'яти лексем, легко втратити якусь особливість оригіналу, проте компенсувати її, зазвичай, вдається уже в самому викладі художнього твору. Зазначимо: типовим упущенням під час перекладу заголовків є артиклі. Засобом компенсації виявилися займенники,

завдяки яким вдалося зберегти детермінантну особливість заголовка: «*The Dying Night*» / «Ця смертна ніч» (А. Азімов), «*The one who waits*» / «Той, що чекає» (Р. Бредбері).

Привертає увагу упущення прикметника «little» в чотирьох заголовках: «*The Little man*» / «Коротун» (Джек Лондон), «*The Little Wife*» / «Дружинька» (Вільям Марч), «*The Story of the Bad Little Boy*» / «Оповідання про капосного хлопчиська» (Марк Твен), «*The Story of the Good Little Boy*» / «Оповідання про гарного хлопчика» (Марк Твен). Назву першого оповідання, яка складається з трьох слів, в українському варіанті відтворено одним, проте переклад вважаємо цілком адекватним, оскільки слово «коротун» імпліцитно містить значення низькорослої людини [11, т. 4, с. 300]. Цією лексичною компенсацією перекладач наголосив на фізичних особливостях головного героя, проте, упустивши прикметник «little», втратив семантичний потенціал значення молодого віку та чогось непомітного, малого [13, р. 598]. У другому заголовку компенсацію втрати лексеми «little» здійснено граматичними засобами української мови, а саме – зменшувальним суфіксом «-оньк-». Можливо, саме задля похвали жінкам автор ужив у назві новели лексему «wife», а не «woman». Відчувши конотацію ніжності, перекладач вдало дібрав поетичне, пестливе слово «дружинька» [11 т. 2, с. 424]. Останні два заголовки пов'язані між собою подібно до антитези: протиставляються словосполучення «the bad little boy» та «the good little boy» – у перекладі «капосний хлопчисько» та «гарний хлопчик». Укотре опущений прикметник компенсований лексично – словами «хлопчисько» та «хлопчик». Цікаво, що завдяки суфісам перекладач інтенсифікував значення іншого прикметника, котрий описує внутрішні якості хлопця: у першому випадку суфікс згрубілості «-иськ-» наголошує на негативних рисах хлопчика, у другому перекладі, завдяки зменшувальному суфіксу «-ик-» увагу акцентовано на юності та частково беззахисності хлопця.

Поряд із лексичними змінами часто виникає потреба й у граматичних, коли в процесі перекладу структуру речення трансформують відповідно до мовних норм культури-реципієнта [9, с. 84]; змінюватися можуть також граматичні характеристики слів та словосполучень [12, с. 11].

Зміна порядку слів під час перекладу – доволі поширене явище. Передусім це зумовлено різною структурою мов, зокрема різними правилами сполучуваності слів: «*Blackfoot's Masterpiece*» / «Шедєвр Блекфута» (Ш. Андерсон), «*Uncle Tom's Cabin*» / «Хатина дядька Тома» (Г.-Б. Стоу), «*Fahrenheit 451*» / «451° за Фаренгейтом» (Р. Бредбері), «*Cabbages and Kings*» / «Королі та Канюста» (О. Генрі), «*St. Katy, the Virgin*» / «Свята дівка Кеті» та «*Lopez Sisters*» / «Сестри Лопес» (Дж. Стейнбек). Отож на смисловий аспект заголовка зміна порядку слів фактично не впливає, щоправда, частково змінюється тема-рема; здебільшого ця зміна пов'язана з присвійним відношенням слів у реченні заголовка.

Заміна частин мови і членів речень – також нечасте явище під час перекладу заголовків та пов'язане зі структурними особливостями аналізованих мов. Прикладами слугують: «*Farewell Summer*» / «Прощай, літо!» (Р. Бредбері), де прикметник «farewell» замінено дієсловом «прощай» (окрім цього, розповідну структуру речення змінено окличною); «*Accomplished Desires*» / «Здійснення бажань» (Дж. Оутс) – дієприкметник «accomplished» у перекладі став іменником «здійснення». Заміна частин мови і членів речень впливає на зміщення смислових акцентів оригіналу.

Для адекватного відтворення заголовка та й загалом змісту твору часто доводиться додавати слова, оскільки часом одиниці вихідної мови мають більше семантичне наповнення ніж одиниці цільової мови [1, с. 221]. Прикладом **додавання** вважаємо переклад назви роману Германа Мелвілла «*Moby-Dick, or The Whale*», оскільки в українському варіанті перекладач додав прикметник «білий» для докладнішого опису кита – «Мобі Дік, або Білий Кит». Цей приклад цікавий також і тим, що назва містить сполучник «or/або», який вказує на семантичну рухливість заголовка, зокрема в Україні цей твір відомий під скороченою назвою «Мобі Дік».

Висновки. Провівши дослідження особливостей відтворення назв прозових творів американської літератури, робимо такі висновки:

1. Мігруючи в чужоземну культуру, назва художнього твору завжди повинна відтворювати особливості назви оригіналу, оскільки в літературі-реципієнті переклад репрезентує першотвір, та й часто читачі сприймають його як оригінал. Серед вимог до перекладеного заголовка називають чіткість, лаконічність, символічність, інформативність, естетичність. Важливо також заінтригувати читача, зберегти асоціативний потенціал заголовка, не упустити важливої інформації та не додати зайвої, а також не порушити задуму автора та мовностилістичних норм культури-реципієнта.

2. Під час відтворення назв художніх творів перекладач стикається з тими проблемами, що й у звичайному тексті, зокрема з різноманітними ономастичними назвами, алюзіями, стилістичними

засобами, реаліями, дивергентними в бінарній опозиції вихідної та цільової мов, граматичними структурами й формами, полісемією лексем та множинністю інтерпретацій тощо. Найскладнішими для перекладу виявилися алюзивні заголовки. Загалом, оскільки назва художнього твору виступає своєрідним мікротекстом, то підходи до її перекладу такі самі, як і до художнього тексту, хоча особливості назв художніх творів ускладнюють завдання перекладачам.

3. Застосування трансформацій виявилось найчастотнішим підходом до відтворення заголовків. Пояснюємо це різною структурою англійської та української мов (аналітична :: синтетична). Проаналізувавши понад 350 перекладів назв художніх творів, ми помітили, що часто для адекватного відтворення одного заголовка застосовують різні комбінації трансформацій, оскільки нерідко заголовки налічує декілька слів. Найпродуктивнішими трансформаціями виявилися зміна порядку слів та цілісне перетворення; не знайдено жодного випадку антонімічного перекладу. Повні еквіваленти здебільшого трапляються серед власних назв та моносемантичних лексем. Найменше знайдено варіативних відповідників.

Перспективою подальшого дослідження вважаємо аналіз якості перекладу окремих художніх творів.

Джерела та література

1. Бархударов Л. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л. Бархударов. – М. : Междунар. отношения, 1975. – 240 с.
2. Великий англо-український словник / авт.-уклад. М. Адамчик. – Донецьк : Сталкер, 2002. – 1152 с.
3. Керрол Л. Аліса в Задзеркаллі [Електронний ресурс] : роман / Льюїс Керрол ; пер. з англ. В. Корнієнка. – Режим доступу : http://www.ae-lib.org.ua/texts/carroll_through_the_looking_glass_ua.htm
4. Керрол Л. Вірші з роману «Аліса в країні Чудес» [Електронний ресурс] / Льюїс Керрол ; пер. з англ. М. Лукаша. – Режим доступу : http://ae-lib.org.ua/texts-c/carroll_alices_adventures_in_wonderland-verses_ua.htm
5. Кухаренко В. Інтерпретація тексту: навч. посіб. для студ. старших курсів ф-тів англ. мови / В. Кухаренко. – Вінниця : Нова кн., 2004. – 272 с.
6. Левый И. Искусство перевода / И. Левый ; пер. с чеш. Вл. Россельса. – М. : Прогресс, 1974. – 398 с.
7. Лесин В. Словник літературознавчих термінів / В. Лесин, О. Пулинець. – К. : Рад. шк., 1971. – 488 с.
8. Михайленко О. Алгоритм дій перекладача як термінологічна проблема / О. Михайленко // Вісн. ЛНУ ім. Т. Шевченка. – 2010. – № 13. – С. 137–142.
9. Рецкер Я. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода / Я. Рецкер ; доп. и коммент. Д. Ермоловича. – 3-е изд. – М. : Р. Валент, 2007. – 244 с.
10. Самсонова О. Труднощі відтворення у перекладі алюзивних заголовків художніх творів (на матеріалі оповідань О. Генрі) / О. Самсонова // Наук. зап. Сер. : Філол. науки. – 2011. – Вип. 95(1). – С. 552–556.
11. Словник української мови : в 11 т. / ред. кол. І. К. Білодід (голова) [та ін.]. – К. : Наук. думка, 1970–1980.
12. Смірнова Є. Англійська мова : навч.-метод. посіб. / Є. Смірнова, Г. Чередніченко. – К. : НУХТ, 2011. – 180 с.
13. Dictionary / Editorial director W. D. Hasley. – California : Scribner Educational Publishers, 1989. – 1190 p.
14. Lewis Carroll. Through the Looking Glass and what Alice Found There [Electronic resource] : novel / L. Carroll. – Mode access : <http://birrell.org/andrew/alice/IGlass.pdf>

Лужна Оксана **Заголовок художественного произведения как проблема перевода.** Название художественного произведения как важный элемент архитектоники текста выступает его своеобразным символом и соответственно требует особого внимания от переводчика. В статье сделана попытка анализа особенностей воспроизведения названий прозаических произведений. Определены главные черты заголовков художественных произведений (чёткость, лаконичность, символичность, информативность, эстетичность) и обозначены требования к их переводу. Проанализировав украинские переводы названий художественных произведений американской литературы, сделано вывод, что подходы к переводу заголовков такие же, как и к тексту: подбор полного эквивалента, вариативного аналога, а также применение переводческих трансформаций. Последние оказались самым продуктивным подходом. Полные эквиваленты встречаются чаще всего среди ономастических названий и моносемантических лексем, а вариативные аналоги повязаны с дифференциацией значения.

Ключевые слова: название художественного произведения, перевод, полный эквивалент, вариативное соответствие, переводческая трансформация.

Luzhna Oksana. **Title of an Artistic Work as a Problem of Translation.** The name of an artistic work as an important element of the architectonics of a text acts as its peculiar symbol and respectively requires special attention from a translator. The article presents an attempt to analyze the characteristics of prosaic works' title reproduction. The main features of titles of artistic works (clarity, brevity, symbolism, informativeness, and aesthetics) have been offered

and the demands to its translation have been outlined. Having analyzed the Ukrainian translations of artistic works' titles, the conclusion has been reached that approaches towards title translation are the same as to a text: finding a full equivalent, variable correspondence or applying translation transformations. The last one appeared to be the most productive one. Full equivalents are often met among onomastic names and monosemantic lexemes while variable correspondences are connected with the meaning differentiation.

Key words: title of an artistic work, translation, full equivalent, variable correspondence, translation transformations

Стаття надійшла до редколегії
15.03.2013 р.

УДК [811.161.2+811.111]’255.4+929Шевчук

Ольга Крисало

Прояв мовної особистості Валерія Шевчука в оригіналі роману «Око Прірви» та перекладі англійською мовою

У статті зроблено спробу дослідити особливості прояву мовної особистості Валерія Шевчука в оригіналі та в перекладі на англійську мову його роману «Око Прірви». Мовна особистість автора аналізується з позицій використання в романі одиниць різних мовних рівнів, функціонування у творі індивідуально-авторських концептів, прагматичних інтенцій творця роману. Результати дослідження дають змогу стверджувати, що засоби вираження вербально-семантичного, когнітивного та прагматичного рівнів мовної особистості автора роману «Око Прірви», які були виявлені в перекладах роману англійською мовою, не повністю відповідають засобам вираження мовної особистості в оригіналі тексту.

Ключові слова: мовна особистість, переклад, лексико-семантичні одиниці, концепт, лінгвокультурологія.

Постановка наукової проблеми та її значення. Зміна наукової парадигми в мовознавстві, що сталася в останні десятиріччя двадцятого століття характеризується переходом від лінгвістики іманентної до лінгвістики антропологічної: фокус мовних проблем змістився вбік людини. Стійкий інтерес сучасної лінгвістики й перекладознавства до людського фактору в мові проявляється, зокрема, у звертанні до досліджень лінгвокультурних аспектів аналізу, інтерпретації й перекладу художніх текстів.

Однак подібні дослідження не можуть проводитися окремо, у відриві від сюжету, героїв та автора літературного твору. Адже самі по собі тексти не несуть ніякої цінності в плані культурологічного аналізу, тому що культура – це діяльність людини, отже, потрібно вивчати людину, як особистість, і через розуміння цієї особистості можна прийти до розуміння лінгвокультурних особливостей цілої нації. Саме тому в центрі уваги лінгвістів виявилися такі категорії, як мовна особистість і текстова особистість, тому що мова – це не тільки знакова система, пристосована до передачі повідомлень, але вона є компонентом свідомості людини і бере участь у творенні світу психіки й знання.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Вивчаючи мовну активність людини, ми робимо висновки про її внутрішній світ. Дослідженням мовної особистості займалися такі вчені, як Г. І. Богін, Т. Г. Винокур, В. І. Карасик, Ю. М. Караулов, В. А. Маслова, Н. М. Лавринова, В. П. Нерознак. Аналіз сучасних досліджень мовної особистості дає змогу стверджувати, що художній текст, як і будь-який інший текст, є для дослідника важливим джерелом інформації про індивідуальні властивості мовної особистості.

Актуальність цієї теми зумовлена зростаючим інтересом до перекладів художніх творів як носіїв інформації лінгвокультурного характеру та необхідністю вивчення перекладів на інші мови творів українських письменників. Предметом дослідження є лінгвокультурні трансформації мовної особистості українського письменника другої половини ХХ ст. Валерія Шевчука в оригіналі та в перекладі його роману «Око Прірви» на англійську мову. **Мета** нашої роботи – обґрунтувати теоретично та дослідити практично трансформації мовної особистості автора-прозаїка (Валерія